

М.М. Денежкін

Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, Київ

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПЛАНУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ПРОГРАМ І ПЛАНІВ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У статті розглянуті основні положення до оцінювання ефективності планування та виконання програм і планів розвитку Збройних Сил. Проаналізовано існуючий підхід до оцінювання результатів виконання програм і планів, який базується на показнику відносного наближення отриманого/запланованого результату до запланованого/визначеного при плануванні та виконанні завдань та заходів програм і планів розвитку збройних сил. Суть ефективності у запропонованому підході полягає у співвідношенні ступеня наближення отриманого результату (планування або виконання) до ресурсів, які витрачені на отримання такого результату. Пропонується також враховувати у якості ресурсу час, до якого військовим формуванням треба досягти здатності до виконання завдань за призначенням. Робиться висновок про можливість використання цього підходу для вимірювання ефективності планування та виконання заходів програм і планів в ході оборонного планування у Збройних Силах України.

Ключові слова: ефективність планування розвитку збройних сил; ефективність виконання завдань та заходів програм і планів розвитку збройних сил; ступінь наближення отриманого результату до запланованого.

Вступ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. У Збройних Силах України (далі – ЗС України) продовжується робота щодо запровадження ефективного оборонного планування, впровадження процедур, прийнятих у країнах – членах НАТО.

Необхідність удосконалення оборонного планування на основі втілення у практику прозорих та ефективних процедур оцінювання планування та виконання програм і планів обумовлює актуальність та наукову значущість статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми. Аналіз [1–9] свідчить, що однією з вимог планування розвитку ЗС України є прозорість, зрозумілість планування та виконання заходів, витрат бюджетних коштів, а також можливість кількісно оцінювати отримані результати. При цьому не надають рекомендацій, як це робити.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Викладені у літературі підходи до порядку оцінювання ефективності планування розвитку ЗС України на основі спроможностей вимагають удосконалення процедур оцінювання запланованих та досягнутих результатів залежно від витрат бюджетних коштів.

Мета статті полягає в аналізі можливості кількісно вимірювати ефективність планування та виконання заходів програм і планів під час планування розвитку ЗС України.

Виклад основного матеріалу

Одним із недоліків існуючого методичного апарату планування розвитку ЗС України є недосконалість механізму оцінювання ефективності планування та виконання програм і планів, використання бюджетних коштів. Цей недолік не дозволяє, з одного боку, оцінювати ефективність планування, з іншого боку, кількісно оцінювати отриманий результат, ступінь виконання завдань, заходів та досягнення цілей програм і планів.

В основі цього недоліку лежить, на мій погляд, вибір як критерію оцінювання ефективності розвитку ЗС відносний ступінь виконання запланованих заходів. Співвідношення кількості виконаних заходів до запланованих не повною мірою враховує витрати ресурсів на їх проведення. Будь-який результат виконання програм і планів досягається шляхом витрат відповідних ресурсів, але у цьому випадку такий зв'язок не є очевидним.

Слід відзначити, що результатом оцінювання у даному разі буде лише показник відносного виконання програм і планів, де базовим показником буде кількість запланованих заходів, які мають свій вагомий коефіцієнт. За цим критерієм важко визначити ступінь досягнення визначеного стану складу військ (сил), який має необхідні для виконання завдань за призначенням спроможності.

Як визначено в [10], склад ЗС України містить дві великих частини: бойовий склад, який безпосередньо виконує завдання за призначенням, та склад, який постачає ресурси. Складові елементи бойового складу та складу постачання ресурсів ЗС включають матеріальну основу: озброєння та військову техніку

(далі – ОВТ), матеріально-технічні засоби (далі – МтЗ) та елементи військової інфраструктури (далі – ВІ). Носієм спроможностей є особовий склад (військовослужбовці та працівники ЗС України) (далі –

ОС). Це свідчить про те, що зміни спроможностей у складі та організаційній структурі військ (сил) відбувається шляхом кількісно-якісних змін їх складових (рис. 1).

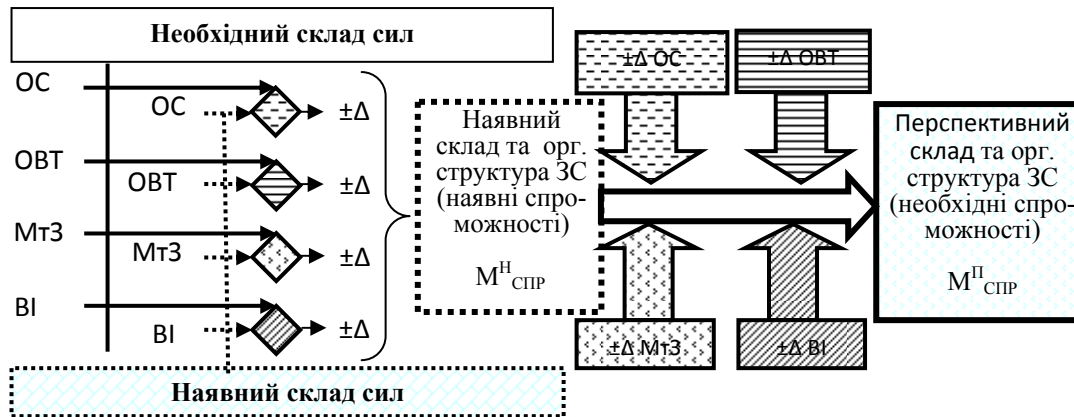

Рис. 1. Схематичне зображення переходу від наявних спроможностей складу військ (сил) до перспективних шляхом кількісно-якісних змін складових (варіант)

На рисунку можна побачити, що зміни кількості та якості елементів складу призводять до зміни стану та спроможностей складу ЗС, а перехід від одного якісного стану до іншого, вищого, є суттю їх розвитку.

Практика досліджень часто використовує показник відносного та абсолютного результату. Розглянемо стан складу та організаційної структури в процесі здійснення всередині них кількісно-якісних змін їх складових. Цей процес включає:

$M_{СПР}^O$ – наявний стан сил та спроможностей;

$M_{СПР}^P$ – перспективний стан сил та спроможностей;

$M_{СПР}^{Pl}$ – запланований стан сил та спроможностей;

$M_{СПР}^P$ – реалізований стан сил та спроможностей.

Реалізований стан сил та спроможностей, як правило, відрізняється від запланованого, а запланований – від перспективного. При цьому, чим менше буде відрізнятися запланований стан від перспективного, а реалізований від запланованого, тим ефективність планування та реалізації програм і планів буде вищою.

За таких умов відносний ступінь наближення отриманого результату до перспективного і запланованого буде мати декілька значень, а саме:

K_{Pl}^O – ступінь наближення наявного складу сил (спроможностей) до перспективного: $K_{Pl}^O = M_{СПР}^P / M_{СПР}^O$;

K_{Pl}^{Pl} – ступінь наближення запланованого складу сил (спроможностей) до перспективного складу сил (спроможностей): $K_{Pl}^{Pl} = M_{СПР}^P / M_{СПР}^{Pl}$;

K_{Pl}^P – ступінь наближення реалізованого складу сил (спроможностей) до перспективного складу сил (спроможностей): $K_{Pl}^P = M_{СПР}^P / M_{СПР}^P$;

K_{Pl}^P – ступінь наближення отриманого складу сил (спроможностей) до запланованого складу сил (спроможностей): $K_{Pl}^P = M_{СПР}^{Pl} / M_{СПР}^P$.

Зважаючи на такі кількості можливих відносних показників, можна судити про ступінь наближення запланованого складу сил (спроможностей) до перспективного складу сил (спроможностей) ($K_{Pl}^{Pl} = M_{СПР}^P / M_{СПР}^{Pl}$), а також про ступінь наближення отриманого складу сил (спроможностей) до запланованого складу сил (спроможностей) ($K_{Pl}^P = M_{СПР}^{Pl} / M_{СПР}^P$).

У відносному виразі кількісно-якісні зміни у складі та організаційній структурі військ (сил) призводять до отримання відповідного ступеня наближення, а саме:

$$K_{Pl}^O = F(\pm\Delta \text{ ОВТ}; \pm\Delta \text{ ОС}; \pm\Delta \text{ МтЗ}; \pm\Delta \text{ ВІ}; St_{Плр}^P),$$

де $\pm\Delta$ ОВТ – кількісно-якісні зміни в озброєнні та військової техніці;

$\pm\Delta$ ОС – кількісно-якісні зміни в особовому складі;

$\pm\Delta$ МтЗ – кількісно-якісні зміни в матеріально-технічних засобах;

$\pm\Delta$ ВІ – кількісно-якісні зміни в елементах військової інфраструктури;

$St_{Плр}^P$ – зміни у стані підготовки особового складу до виконання завдань за призначенням.

Якщо вважати критерієм ефективності планування розвитку ЗС ступінь наближення (відхилення) отриманого стану від запланованого базових компонентів (елементів) носіїв спроможностей (складу та організаційної структури військових формувань), а як ресурс брати витрати бюджетних коштів та час, витрачений на кількісно-якісні зміни, тоді результат виміру покаже, якого стану досягнуто елементами складу та організаційної структури у визначений час

витратою відповідної кількості ресурсів (фінансів) [12].

Якщо брати як модель перехід від одного стану спроможностей до іншого шляхом кількісно-якісних

змін базових компонентів (елементів) спроможностей, тоді цей перехід буде здійснюватися шляхом кількісно-якісних змін базових компонентів спроможностей (рис. 2).

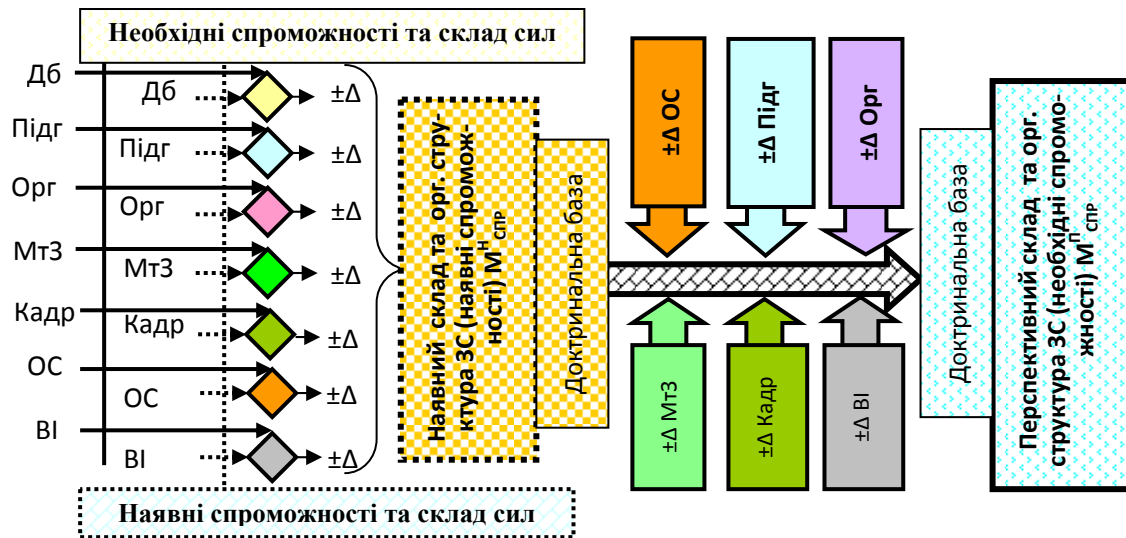

Рис. 2. Схематична модель кількісно-якісного переходу базових компонентів (складових) спроможностей залежно від кількісно-якісних змін усередині елементів складу військових формувань (варіант)

На рисунку видно, що перехід від існуючого стану складу сил, який має відповідні спроможності, до необхідних спроможностей, які є характеристикою перспективного складу цих сил, супроводжується кількісно-якісними змінами базових компонентів (елементів) спроможностей: доктринальної бази (Дб), організації (Орг), підготовки (Підг), ресурсного забезпечення, яке включає постачання у війська (сили) ОВТ та МтЗ (РесЗ), освіти і науки, що постачає кадри (ОіН), особового складу (ОС), військової інфраструктури (ВІ). Ці компоненти призначені функціонально і повно описати процедуру набуття необхідних спроможностей – від доктринальної бази від окремого засобу – носія спроможності.

У роботі [10] управління ефективністю планування та реалізації програм і планів зводиться до оцінювання результативності кожного з вибраних етапів планування та виконання, порівняння зі встановленими межами відхилення отриманих результатів від визначених рівнів (встановлених завчасно). Швидкоплинні зміни умов реалізації програм і планів призводять до відхилення отриманого стану складу та елементів організаційної структури військ (сил) від запланованого. Управління ефективністю дозволяє враховувати зміни умов шляхом зміни пріоритетності виконання завдань та заходів, а також перерозподілу ресурсів мінімізувати ступінь відхилення отриманого результату від запланованого.

Якщо зазначені відхилення знаходяться у допустимих межах, ухвалюється рішення щодо оцінювання наступного етапу. У разі невиконання цих вимог обирається варіант щодо коригування перспек-

тивного (того, що планується/досягається) складу ЗС або призупинення виконання програми чи плану. Математична модель оцінювання ступеня наближення досягнутого стану організаційної структури під час планування та виконання заходів програм і планів до визначеного обрису ЗС ($K_{АН}$) описується такою залежністю:

$$K_{АН} = F (Дб; Підг; Орг; РесЗ; ОіН; ВІ),$$

де Дб – доктринальна база;

Підг – підготовленість особового складу (персоналу) до виконання завдань за призначенням;

Орг – організація (організаційна структура: укомплектованість у результаті проведених організаційних заходів);

рівень укомплектованості Збройних Сил;

РесЗ - рівень оснащення ОВТ, забезпеченості МтЗ;

ОіН – освіта і наука (підготовка кадрів та постачання ОС);

ВІ – забезпеченість елементами військової інфраструктури.

У такому випадку кількісно-якісним змінам окремих носіїв спроможностей (ОВТ, МтЗ, ВІ) відповідають організаційні заходи в організаційних структурах військ (сил). Вони здійснюються шляхом комплектування необхідною кількістю зразків ОВТ, запасів МтЗ та елементами ВІ, потрібною кількістю ОС відповідних військово-облікових спеціальностей. А здатність військового формування визначається здатністю (обмеженою здатністю) виконати завдання за призначенням, яка вимірюється станом

боездатності та боеготовності, де до укомплектованості додається підготовка ЗС.

Перехід від існуючого стану до перспективного або запланованого здійснюється шляхом укомплектування військового формування ОС, ОВТ, запасами МтЗ, елементами ВІ. Набуття здатності військового формування здійснюється шляхом виконання заходів підготовки.

Оскільки ступінь наближення досягнутого результату ($K_{СНІ}^P$) до запланованого ($K_{АНІ}^П$) залежить від ступеня змін умов реалізації програм і планів порівняно із запланованими, виникає необхідність у здійсненні постійного моніторингу показників цих характеристик. Для цього необхідно до процесу планування розвитку ЗС України додати процедури оцінювання виконання запланованих заходів досягнення спроможностей.

У цьому процесі поєднуються як кількісно-якісні зміни окремих носіїв спроможностей (ОВТ, МтЗ, ВІ) військових формувань, так і ступені підготовленості ОС до виконання завдань у визначених умовах обстановки.

Цей перехід має дві складові: результат планування та результат переходу до нового стану шляхом витрати виділених ресурсів.

У першому випадку можна в процесі планування формувати варіанти програм і планів, які відповідають визначеному показнику ступеня наближення, що буде характеризувати ефективність планування.

У другому випадку можна за реальним результатом виконання заходів, який містить ступінь наближення до запланованого, судити про ефективність виконання програм і планів.

Поєднавши дві процедури одного процесу – менеджменту – у єдиний, можна судити про ефективність планування та виконання програм і планів. Порівнюючи обидва результати, можна судити про точність планування і в подальшому робити поправки на відхилення плану від реального результату.

Ступінь взаємного впливу базових компонентів (елементів) спроможностей та елементів складу, організаційної структури можна побачити на рис. 3.

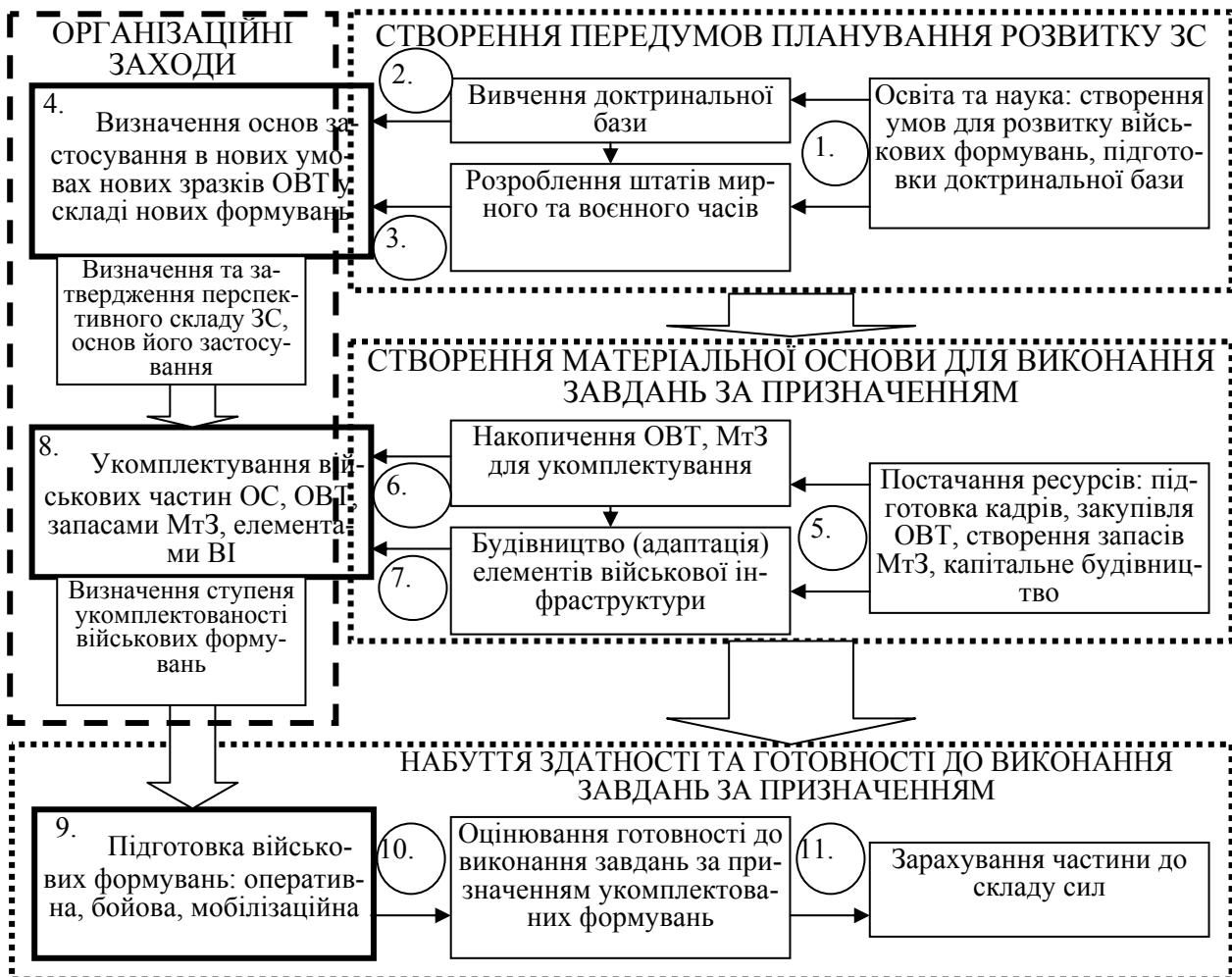

Рис. 3. Схематичне зображення взаємної залежності базових компонентів (складових) спроможностей та елементів складу ЗС (варіант)

Важливим показником є також своєчасність набуття спроможностей та готовності військових формувань до виконання завдань за призначенням у встановлений час. Це вимірюється відомими показниками здатності військ (сил) виконувати завдання за призначенням.

Доктринальна база, освіта і наука створюють необхідні передумови для проведення планування розвитку ЗС.

Постачання матеріальних засобів, капітальне будівництво та підготовка кадрів створюють матеріальну основу здатності військових формувань до виконання завдань за призначенням, а також готують (накопичують) необхідні елементи (ОС, ОВТ, МтЗ, ВІ) для укомплектування.

Під час підготовки визначається готовність до виконання завдань за призначенням. Підготовка включає оперативну, бойову та мобілізаційну. Разом з укомплектованістю вона визначає здатність військових формувань виконувати завдання за призначенням.

Після набуття здатності до виконання завдань за призначенням перевіряється їх готовність та зарахування військового формування до складу відповідних сил.

Це свідчить про те, що під час планування та виконання програм і планів необхідно управляти кількісно-якісними змінами складу та організаційної структури військ (сил) з використанням запропонованого показника ефективності – ступеня наближення запланованого/отриманого стану та спроможностей військового формування до перспективного/запланованого.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Запропонований погляд на оцінювання ефективності планування та виконання програм і планів розвитку ЗС дозволяє використовувати його у практиці оборонного планування для оцінювання як результатів планування, так і результатів виконання запланованого. Це дає змогу значною мірою підвищити ефективність виконання програм і планів.

Отримані результати дають можливість продовжити дослідження у напрямі визначення завдань та функцій підрозділів оборонного планування для втілення запропонованих процедур у процес планування розвитку ЗС України.

Список літератури

1. Указ президента України від 20 травня 2016 року № 240/2016 "Про стратегічний оборонний бюлетень України". – Київ: АПУ, 2016. – 2 с.
2. Указ президента України від 13 травня 2014 року № 468/2014 Про рішення РНБО України від 28 квітня 2014 року "Про заходи щодо підвищення ефективності планування в секторі безпеки і оборони". – Київ: АПУ, 2014. – 2 с.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2006 року № 447 "Про затвердження Порядку організації та фінансування стратегічного планування у сфері оборони і військового будівництва". – Київ: КМУ, 2006. – 7 с.
4. Наказ Міністерства оборони України від 17.11.2016 № 610 "Положення про середньострокове та короткострокове оборонне планування в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України". – Київ: МОУ, 2016. – 23 с.
5. Розпорядження міністра оборони України від 12.06.2017 № 610 "Рекомендації з оборонного планування на основі спроможностей в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України". – Київ: МОУ, 2017. – 52 с.
6. Розпорядження міністра оборони України від 10.12.2017 "Рекомендації з порядку організації проведення оцінювання спроможностей у Збройних Силах України: Міністр оборони України". – Київ: МОУ, 2017. – 23 с.
7. Поліщук О.М. О результатах оборонного огляду: погляди з позицій ресурсного забезпечення потреб оборони / О.М. Поліщук, П.М. Крикун, М.М. Денежкін // Наука і оборона. – 2011. – № 1. – С. 18-24.
8. Апаршин І.М. Погляди на інтеграцію оборонного та бюджетного планування Збройних Сил України в єдину систему / І.М. Апаршин, М.М. Денежкін // Наука і оборона. – 2007. – № 1. – С. 24-32.
9. Грінченко О.І. Погляди на функціонування системи оборонного планування у Збройних Силах України / О.І. Грінченко, М.М. Денежкін // Наука і оборона. – Київ: Міністерство оборони України, 2005. – № 1. – С. 16-22.
10. Романченко І.С. Теоретико-методологічні засади побудови системи управління ефективністю планування та виконання програм розвитку Збройних Сил України / І.С. Романченко, В.Ю. Богданович, М.М. Денежкін // Наука і оборона. – 2015. – № 3/4. – С. 50-55.

References

1. Decree of the President of Ukraine dated May 20, 2016 No. 240/2016 (2016), "Pro stratehichnyi oboronnyi biuletен Ukraine" [About the Strategic Defense Bulletin of Ukraine], Kyiv, 2 p.
2. Decree of the President of Ukraine dated May 13, 2014 No. 468/2014 (2014), "Pro rishennia rnbo ukrainy vid 28 kvitnya 2014 roku pro zakhody shchodo pidvyshchennia efektyvnosti planuvannia v sektori bezpeky i oborony" [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated April 28, 2014 "On Measures to Improve the Effectiveness of Planning in the Security and Defense Sector"], Kyiv, 2 p.
3. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 5, 2006 No. 447. (2006), "Pro zatverdzhennia poriadku orhanizatsii ta finansuvannia stratehichnogo planuvannia u sferi oborony i viiskovoho budivnytstva" [On Approval of the Procedure for the Organization and Financing of Strategic Planning in the Field of Defense and Military Construction], Kyiv, 7 p.
4. Order of the Ministry of Defense of Ukraine dated November 17, 2016 No. 610 (2016), "Polozhennia pro serednostrokovе ta korotkостrokovе oboronne planuvannia v ministerstvi oborony ukrainy ta zbroinykh sylakh ukrainy" [Provisions on medium and short-term defense planning in the Ministry of Defense of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine], Kyiv, 23 p.

5. Decree of the Minister of Defense of Ukraine dated June 12, 2017 No. 610. (2017), "Rekomendatsii z oboronnoho planuvannia na osnovi spromozhnosti v ministerstvi obrony ukraïny ta Zbroinykh Sylakh Ukrainy" [Recommendations for Defense Planning on the basis of capabilities in the Ministry of Defense of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine], Kyiv, 52 p.

6. Decree of the Minister of Defense of Ukraine dated 10.12.2017 (2017), "Rekomendatsii z poriadku orhanizatsii provedennia otsiniuvannia spromozhnosti u Zbroinykh Sylakh Ukrainy ministr obrony Ukrainy" [Recommendations on the procedure for organizing the assessment of capabilities in the Armed Forces of Ukraine: Minister of Defense of Ukraine], Kyiv, 23 p.

7. Polishchuk, O.M., Krykun, P.M. and Dieniezhkin, M.M. (2011), "O rezultatakh oboronnoho ohliadu pohliady z pozystsii resursnoho zabezpechennia potreb obrony" [On the results of the defense review: views from the standpoint of resource support for defense needs], *Science and Defense*, No. 1, pp. 18-24.

8. Aparshyn, I.M. and Dieniezhkin, M.M. (2017), "Pohliady na inteɦratsiiu oboronnoho ta biudzhethnoho planuvannia zbroinykh syl ukraïny v yedynu systemu" [Views on the integration of defense and budget planning of the Armed Forces of Ukraine into a single system], *Science and Defense*, No. 1, pp. 24-32.

9. Grinenko, O.I. and Dieniezhkin, M.M. (2005), "Pohliady na funktsionuvannia systemy oboronnoho planuvannia u Zbroinykh Sylakh Ukrainy" [Look at the function of the systems of defense planning at the Zbrojnih Power of Ukraine], *Science and Defense*, No. 1, pp. 50-55.

10. Romanchenko, I.S., Bohdanovych, V.Yu. and Dieniezhkin, M.M. (2015), "Teoretyko-metodolohichni zasady pobudovy systemy upravlinnia efektyvnistiu planuvannia ta vykonannia prohram rozvytku Zbroinykh Syl Ukrainy" [Theoretical and methodological principles of building a system for managing the effectiveness of planning and implementation of programs of development of the Armed Forces of Ukraine], *Science and Defense*, No. 3/4, pp. 50-55.

Надійшла до редколегії 11.04.2018

Схвалена до друку 19.06.2018

Відомості про автора:

Денсжкін Микола Миколайович

кандидат військових наук
старший науковий співробітник
провідний науковий співробітник
Центрального науково-дослідного інституту
Збройних Сил України,
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-0918-0880>

Information about the author:

Mykola Dieniezhkin

Candidate of Military Sciences
Senior Research
Lead Researcher
of Central Scientific Research Institute
of Armed Forces of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-0918-0880>

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПЛАНИРОВАНИЯ И ВЫПОЛНЕНИЯ ПРОГРАММ И ПЛАНОВ РАЗВИТИЯ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ

Н.Н. Денежкин

В статье рассмотрены основные положения оценивания эффективности планирования и выполнения программ и планов развития Вооруженных Сил Украины. Проанализирован существующий подход к оценке результатов выполнения программ и планов, который базируется на показателе относительного приближения полученного/запланированного результата к запланированному/определенному в ходе планирования и выполнения задач и мероприятий программ и планов развития вооруженных сил. Суть эффективности в предлагаемом подходе заключается в соотношении степени приближения полученного результата (планирования или выполнения) к ресурсу, который истрачен на получение этого результата. Предлагается также учитывать в качестве ресурса время, до которого войска (силы) должны быть готовыми к выполнению задач по назначению. Делается вывод про возможность использования данного подхода для оценивания эффективности планирования и выполнения программ и планов мероприятий программ и планов в ходе оборонного планирования в Вооруженных Силах Украины.

Ключевые слова: эффективность планирование развития вооруженных сил; эффективность выполнения задач и мероприятий программ и планов развития вооруженных сил; степень приближения полученного результата к запланированному.

ASSESSMENT OF DEFENCE PLANNING RESULTS IN ARMED FORCES OF UKRAINE

M. Dieniezhkin

The article considers the main provisions for assessing the effectiveness of planning and implementation of programs and plans for the development of the Armed Forces. The existing approach to appraisal of the results of programs and plans implementation that is based on the indicator of the relative approximation of the received / planned result to the planned / defined at planning and execution of tasks and measures of programs and plans of development of the armed forces is analyzed. The essence of effectiveness in the proposed approach is the ratio of the degree of approximation of the resulting result (planning or execution) to the resources spent on such a result. It is also proposed to consider as a resource the time at which a military formation needs to achieve the ability to carry out tasks for its intended purpose. It is concluded that this approach can be used to measure the effectiveness of planning and implementing program activities and plans during defense planning in the Armed Forces of Ukraine.

Keywords: efficiency of planning of development of armed forces; the effectiveness of the tasks and activities of the programs and plans for the development of the armed forces; degree of approximation of the received result to the planned.